

Заборовський В.В., Манзюк В.В., Стойка А.В.

**НЕОБХІДНІСТЬ ВРАХУВАННЯ АДВОКАТОМ КРИТЕРІЇВ
ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ ЧЕРЕЗ
ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄСПЛ**

Zaborovsky V.V., Manzyk V.V., Stoika A.V.

**THE NEED FOR THE LAWYER TO TAKE INTO ACCOUNT THE CRITERIA
FOR LIMITING ACCESS TO JUSTICE THROUGH THE PRISM OF THE
PRACTICE OF THE ECtHR**

Анотація. У даній науковій роботі аналізуються проблемні питання, що пов'язані з професійною діяльністю адвоката щодо відстоювання прав, свобод та інтересів особи насамперед через призму обмеження доступу до правосуддя. Аналізуються касаційні фільтри доступу до Верховного Суду через правозастосовну практику Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: адвокатська діяльність; касаційні фільтри; доступ до правосуддя; Європейський суд з прав людини.

Abstract. This scientific work analyzes problematic issues related to the professional activity of a lawyer in defending the rights, freedoms and interests of a person primarily through the prism of limiting access to justice. The cassational filters of access to the Supreme Court through the law enforcement practice of the European Court of Human Rights are analyzed.

Key words: advocacy; cassation filters; access to justice; European Court of Human Rights.

Неодноразово право доступу до суду [1; 2], в тому числі й в контексті професійної діяльності адвоката [3; 4; 5] було предметом нашого наукового дослідження. Важливим, в цьому аспекті залишається і питання щодо касаційного оскарження судового рішення [6], яке набрало законної сили.

Здійснюючи захист (представництво) інтересів особи в суді, адвокату необхідно виходити з того, що судом касаційної інстанції переглядаються рішення, які набрали чинності, доступ до суду касаційної інстанції вимагають особливого законодавчого врегулювання. Насамперед слід зазначити, що касація як така сформувалася як процесуальний засіб, який служить для скасування остаточного судового рішення, ухваленого всупереч законам матеріального права або з порушенням судочинства [7].

Доктриною процесуального права стала наукова дискусія щодо ролі та місця суду касаційної інстанції. Так, одні автори визначають касаційне провадження як екстраординарний захід, що застосовується лише у виняткових, передбачених законом випадках [8, с. 102; 9, с. 69], інші ж розглядають касаційне оскарження як додаткову гарантію захисту суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів громадян, юридичних осіб та держави на рівні з іншими судами [10, с. 146], або ж зводять роль касаційного суду до контролюючого [11, с. 112; 12, с. 18; 13, с. 5] чи ревізійного органу [14, с. 168].

Здійснюючи професійну діяльність щодо відстоювання інтересів свого клієнта в суді, в контексті перегляду рішень судів, адвокату необхідно звертати увагу на особливість статусу суду касаційної інстанції. Такий статус неодноразово був предметом дослідження з боку ЄСПЛ, який визнав, зокрема, різні критерії обмеження доступу до касаційного суду, до прикладу:

- обмеження в залежності від категорії справи (справа «Азюковська проти України»[15]);
- вимога представництва особи в суді діючим адвокатом (справа «Гуємчян проти Вірменії» [16]);
- наявний формалізм процедури доступу (справа «Бруалла Гомес де ла Торре проти Іспанії» [17]);

– збільшений розмір судового збору (справа «Егік проти Хорватії» [18]).

Адвокату потрібно врахувати те, що дані критерії вважаються законною та розумною процесуальною вимогою, враховуючи саму суть ролі вищого судового органу, що стосується лише питань права, і у зв'язку з чим для кожної справи залишатиметься лише встановити, чи відповідає таке втручання принципу пропорційності між застосовуваними засобами, а саме – обмеженим доступом до суду касаційної інстанції та метою, яку необхідно досягти – правом особи на оскарження судового рішення (справа «Йованович против Сербии» [19]). Таким чином, встановлені законом обмеження доступу до суду касаційної інстанції свідчать лише про обмеження доступу права на касаційне оскарження, але не права на судовий захист у цілому. Адже тільки в такому випадку можна досягти необхідного балансу між дотриманням правової визначеності в країні з одночасною підтримкою суду касаційної інстанції як найвищого судового органу в країні [1, с. 28].

Вказане дає можливість дійти висновку, що держава може на законодавчому рівні передбачити касаційні фільтри доступу до цього суду. Адвокат повинен враховувати роль касаційного суду, а також те, що правові висновки останнього повинні мати більше значення не тільки для окремого громадянина, а й для судів нижчих інстанцій та для розвитку правової системи держави (прецедент тлумачення, створений касаційним судом спрямований на підвищення довіри громадян до судів першої та апеляційної інстанції, що є основою розвитку правової держави).

Список використаних джерел:

1. Булеца С.Б., Заборовський В.В., Стойка А.В. Малозначність справи як критерій обмеження доступу до суду касаційної інстанції в цивільному судочинстві України. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1 (Volume 2). Р. 23-30.

2. Заборовський В.В., Стойка А.В. Забезпечення доступності правосуддя через призму новацій у порядку регулювання інституту судових витрат у цивільному процесі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2018. Вип. 52. Т. 1. С. 112-118.

3. Заборовський В.В. Проблеми співвідношення захисту та представництва як основних напрямів процесуальної діяльності адвоката. *Матеріали 73-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»* (м. Ужгород, 28 лютого 2019 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2019. С. 26-28.

4. Заборовський В.В., Бисага Ю.М., Булеца С.Б. Правовий статус адвоката: проблеми теорії та практики: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 650 с.

5. Заборовський В.В. Особливості правового статусу адвоката-представника в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. Вип. 35. Ч. 2., Т. 3. С. 161-168.

6. Заборовський В.В., Семерак О.С., Стойка А.В. Касаційне оскарження рішення суду в аспекті принципу *res judicata* крізь призму практики Європейського суду з прав людини. *Порівняльно-аналітичне право.* 2019. № 1. С. 347-350. URL: http://pap.in.ua/1_2019/105.pdf

7. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal» on November 6, 2018 (Applications № 55391/13, 57728/13 and 74041/13). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187507>

8. Сопільник Р.Л. Концепція вдосконалення судоустрою України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2011. Вип. 6. 101-105.

9. Червинська М.Є. Касація в цивільному процесі: становлення і перспективи розвитку. *Часопис цивільного і кримінального судочинства.* 2015. № 5. С. 69-79.

10. Глущенко С.В. Касаційне оскарження як конституційна засада перевірки судових рішень в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2010. 19 с.
11. Тимошенко О.А. Поняття та сутність касаційного провадження в цивільному судочинстві. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2011. Вип. 3. С. 105-114.
12. Прилуцький С.В. Судова влада в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2013. 36 с.
13. Осетинський А.Й. Організація та функціональні засади діяльності касаційної інстанції (на прикладі судової палати Вищого господарського суду України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2005. 233 с.
14. Курило М.П. Касаційне провадження: можливості його уніфікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2013. Вип. 22. Т. 1. С. 167-170.
15. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Azyukovska v. Ukraine» on December 17, 2019 (Application № 47921/08). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-199167>
16. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Ghuyumchyan v. Armenia» on January 21, 2016 (Application № 53862/07). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160090>
17. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Brualla Gómez de la Torre v. Spain» on December 19, 1997 (Application № 26737/95). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58127>
18. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Egić v. Croatia» on June 4, 2014 (Application № 32806/09). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144363>
19. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Jovanović v. Serbia» on October 2, 2012 (Application № 32299/08). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113294>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Заборовський В.В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Манзюк В.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Стойка А.В. – викладач кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».